نقش بخشایش و معنویت در پیش بینی سطح کارایی خانواده

سامان کمری [۱]، شهریار شهیدی [۲]، محمد آهنگرکانی [۳]

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: تشکیل و حفظ خانواده و پیشگیری از فروپاشی آن مستلزم برخورداری اعضای خانواده از توانمندی‌ها و مهارت‌هایی است. مطالعه حاضر با هدف تبیین نقش ابعاد بخشایش و معنویت به عنوان متغیرهای پیش‌بین بر کارایی خانواده انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش این پژوهش از نوع همبستگی بود. نمونه شامل ۲۰۰ نفر (۱۱۸ زن و ۸۲ مرد) بود که به صورت نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس در اماکن عمومی شهر تهران (سال ۱۳۹۰) جمع‌آوری شدند. بدین منظور از ابزار سنجش کارایی در خانواده (FAD) سنجش بخشایش در خانواده (FFS) و پرسش‌نامه سنجش توانایی و نگرش معنوی (SAAQ) استفاده شد.

یافته‌ها برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج بررسی‌های آماری نشان داد که بین هرکدام از ابعاد بخشایش و معنویت با کارایی خانواده در سطح معنی‌داری ($P<۰/۰۱$) رابطه وجود داشت، از طرف دیگر در بین ابعاد بخشایش، خرده مقیاس‌های احساس بهبودی و سبکبالی، تشخیص و تصدیق و درک واقع‌بینانه پیش‌بینی‌کننده‌های قوی‌تری برای کارایی خانواده بودند و هم‌چنین در بین خرده مقیاس‌های معنویت به ترتیب توانایی معنوی و نگرش معنوی قدرت پیش‌بینی‌کنندگی قوی‌تری برای کارایی خانواده داشتند.

نتیجه‌گیری بنابراین می توان اینگونه برداشت کرد که بخشایش و معنویت به عنوان دو سازه روان‌شناختی می‌توانند در جهت ارتقا سطح کارایی خانواده نقش داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: بخشایش، معنویت، کارایی خانواده

ارجاع: کمری سامان، شهیدی شهریار، آهنگرکانی محمد . **نقش بخشایش و معنویت در پیش بینی سطح کارایی خانواده**. مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۳؛ ۱۲(۲): ؟؟

دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۰۱/۲۱ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۴/۱۷

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، روان شناسی تربیتی، دانشگاه شهیدبهشتی، تهران، ایران
۲- دانشیار ، گروه روان شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.(نویسنده مسؤول)
۳- دانشجوی کارشناسی ارشد، خانواده درمانی، دانشگاه شهیدبهشتی، تهران، ایران

Email:Shahriarshahidi@hotmail.com

مقدمه

خانواده یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه و شکل‌دهنده‌ی شخصیت آدمی است که موجب رشد احساسات و ارزش‌ها، تکامل، اعتماد به نفس و اجتماعی شدن، قدرت انتخاب و در نهایت تصمیم‌گیری منطقی افراد می‌شود. مطلوبیت، رضایت، خشنودی، کیفیت و کارکرد (Efficacy) بهینه خانواده عامل بسیار تأثیرگذاری در شکوفایی رشد و پیشرفت اعضای خانواده است (۳-۱). اگر چه خانواده کارکردهای مختلفی دارد اما کارکرد اصلی آن برآوردن نیازهای فردی اعضای خانواده است. این مسأله یکی از تعیین‌کننده‌های عملکرد سالم نهاد خانواده به شمار می‌رود (۲). خانواده نظامی است که عملکرد

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

آن از طریق الگوهای تعاملی صورت می‌گیرد. تعاملات الگوهایی به وجود می‌آورند مبنی بر این‌که یک نفر چطور و چه وقت و با چه کسی رابطه برقرار کند. همین الگوهای تعاملی، به صورت نامرئی توقعات مکملی را تشکیل می‌دهد که نظم دهنده‌ی بسیاری از شرایط خانواده است (۵-۴). محققان جوامع مختلف دریافته‌اند که وجه اشتراک اکثر خانواده‌ها به مجموعه‌ای از کیفیت‌هایی وابسته است که ویژگی خانواده پایدار و توانمند را توصیف می‌کند. این کیفیت‌ها شامل قدردانی (Appreciation)، علاقه به یکدیگر، تعهد، ارتباطات مثبت، داشتن زمان لذت‌بخش مشترک، بهزیستی معنوی (Spiritual Well-Being) و توانایی مؤثر در مدیریت استرس و بحران ها است. خانواده‌ها با وجود تفاوت‌های شگفت‌انگیزشان با یکدیگر، عموما در هر جامعه‌ای به عنوان واحد اصلی زیربنایی در نظر گرفته می شوند (۶).

از آن‌جایی که کارکرد اولیه واحد خانواده ایجاد فضایی برای رشد و بقای اعضای خانواده در سطوح اجتماعی، روان‌شناختی و زیستی می‌باشد، بنابراین با شناخت دقیق اثرات ارزش‌های انسانی چون محبت، رضایت، بخشش (Forgiveness) و آگاهی یافتن از عوامل درون فردی (مثل صمیمیت، صداقت، اعتماد و تعهد) که بر رفتارهای بین‌فردی مؤثر است می‌توان به حفظ بنیان خانواده کمک نمود. یکی از این عوامل درون فردی مسایل مربوط به شناخت است که "بخشایش" به عنوان یکی از موارد شناختی است که اخیرا در روان شناسی به آن توجه زیادی شده است. فرایند بخشش با تأثیر گذاشتن بر عواملی مانند همدردی (Sympathy) مؤثر می‌تواند اثرات مثبتی را بر تحکیم بنیان خانواده بر جای بگذارد (۱۰-۷). بخشش یک بعد خاص از معنویت می‌باشد که در سطح مناسبی، با مسایل مرتبط با سلامتی در ارتباط است. هم‌چنین بخشش به عنوان یک فرایند و یک روش منحصربه فرد انگیزشی- ارادی در کنار آمدن (Coping) است که شامل ابعاد عاطفی، رفتاری و شناختی می‌باشد. بخشش به عنوان یک فرایند درونی قربانی مدار تعریف می‌شود که واکنش منفی نسبت به فرد خطاکار را کاهش می‌دهد به‌طوری که این عمل مستلزم مجازات و تلافی نیست بلکه با مصالحه و عدم آسیب‌رسانی همراه است (۱۳-۱۱).

بخشش دارای ابعاد چندگانه‌ایست که شامل بخشش خود (Forgiveness of Self)، بخشش دیگران (Forgiveness of Others) و بخشش توسط خداوند (Forgiveness of God) می‌باشد. به‌طوری‌که از بین این ابعاد دو بعد بخشش خود و دیگران قویا به سلامت روان وابسته می‌باشد. علاوه بر این با بخشش دیگران، فرد می‌تواند به سمت تجارب بخشش خود، خداوند، اجتماع یا هستی سوق پیدا کند. به طور کلی بخشش یک سازه معنوی را دریافت می‌کند که به عنوان سازه‌ای جهانی مطرح می‌شود و محدود به فرهنگ، زمان یا مکان جغرافیایی نیست. بخشش با شاخص‌های مثبت سلامت‌مدار شامل سطح پایین برانگیختگی استرس فیزیولوژیکی، واکنش‌پذیری کورتیزول، افسردگی، اضطراب و خشم و با سطح بالایی از سلامت روانی و فیزیکی مرتبط است (۱۴).

از طرف دیگر اهمیت معنویت (Spirituality) و رشد معنوی در انسان در چند دهۀ گذشته به صورتی روز افزون توجه روان‌شناسان و متخصصان بهداشت روانی را به خود جلب کرده است. پیشرفت علم روان‌شناسی از یک سو و ماهیت پویا و پیچیدۀ جوامع نوین از سوی دیگر، باعث شده که نیازهای معنوی بشر در برابرخواسته‌ها و نیازهای مادی قدعلم کند و معنویت اهمیت بیشتری یابد. چنین به نظر می رسدکه مردم جهان، امروز بیش از پیش به معنویت و مسایل معنوی گرایش دارند (۱۵). معنویت به عنوان یک مکانیزم کنار آمدن (Coping Mechanism) در واکنش به بیماری، داغدیدگی (Bereavement) و مصیبت خانوادگی (Family Tragedy) یا فشار زندگی (Life Stress) مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۶). معنویت یکی از توانمندی‌های انسان‌ها است که راه‌های کنار آمدن و استراتژی‌های حل مسأله را برای آن‌ها فراهم می‌کند و به عنوان یک منبع از حمایت اجتماعی، در برابر سردرگمی‌ها و مصیبت‌ها، احساسی از معنی‌داری را در قلبشان ایجاد می‌کند، و به مردم احساس

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

کنترل غیرمستقیم بر روی پیشامدها می‌دهد که در نهایت منجر به کاهش انزوا و تنهایی در افراد می‌شود (۱۷).

تحقیقات نشان داده‌اند که بین متغیرهای کارایی خانواده و دینداری و سلامت روان رابطه معنی‌دار وجود دارد (۱۹-۱۸). به طور کلی نتایج تحقیقات نشان می‌دهد هر اندازه که خانواده کارایی و عملکرد سالم‌تری داشته باشد، سلامت عمومی بهتر و نارسا کنش‌وری اجتماعی، اضطراب و افسردگی کمتری را گزارش می‌دهد (۲۰). اصولا کارایی خانواده به توانایی آن در مقابله با فشارهای روانی، تعارضات و مشکلات اشاره دارد. در عین حال خانواده قادر است نقش‌ها، وظایف و کارکردهایش را تحقق بخشد (۵). (Colapinto) خانواده‌ای را کارامد می‌داند که قادر به تأمین نیازهای تکاملی، حل مشکلات و تعارض‌های خود باشد (۳). هم‌چنین ثنایی کارایی خانواده را تحقق نقش‌ها و وظایف خانواده در قبال اعضای خود قلمداد می‌کند (۵).

از طرف دیگر تحقیقات فراوانی به بررسی رابطه بین متغیرهای بخشایش و معنویت با دیگر متغیرهای حوزه روان‌شناختی پرداخته‌اند. Younger و همکاران در پیشینه‌ی تحقیقات خود نشان دادند که سن، معنویت و سلامتی ممکن است به طور کلی با بخشایش رابطه داشته باشند (۲۱). Romero و همکاران نیز در تحقیقی که در رابطه‌ی بین نگرش خود بخشایشگری و معنویت انجام داده بودند به این نکته اشاره می‌کنند که ارتباط مثبتی بین نگرش خودبخشایشگری و معنویت با سازگاری روانی وجود دارد(۲۲). Worthington و همکاران مطرح می‌کنند که بخشش به صورت مثبتی به ارتقا رفتار سالم، حمایت اجتماعی و عملکردهای میان فردی وابسته است که این اثرات سودمندی بر روی سلامتی دارد (۲۳). از آن‌جایی که بخشش روابط سودمندی با سلامتی دارد، عدم بخشش با هیجانات منفی مرتبط است، بنابراین بخشش با سلامت و بهزیستی افراد در ارتباط است (۲۸-۲۴، ۱۴). بخشایش سبب کاهش ناراحتی و آشفتگی و افزایش واکنش مثبت هیجانی و ارتقا رضایت در روابط بین فردی می‌شود (۳۱-۲۹). عرب، در تحقیق خود به این نتیجه رسید که بخشایش، شخصیت، سازگاری و سلامت روان به طور مؤثری با هم آمیخته‌اند (۳۲). Luskin به نقل از عرب در پژوهش خود نشان داد که یکی از اهداف اساسی در آموزش بخشایش بهبود کنش‌وری روان‌شناختی، هیجانی و معنوی اعضا گروه بخشایش می‌باشد. نتایج تحقیق Luskin نشان می‌دهد که همواره در فرایند بخشش بعد معنوی یکی از عوامل موثر در ایجاد عمل بخشش می‌باشد. از طرف دیگر گروهی از پژوهشگران بر بعد معنوی و فراشخصی بخشایش تأکید داشته و آن را بالاتر از تعاملات روزمره انسان‌ها با یکدیگر می‌دانند (۳۲).

مذهب و معنویت نیز هم‌چنین ارتباط قوی و مثبتی با سلامت فیزیکی، روانی، بهزیستی روان‌شناختی و دیگر پیامدهای سلامتی دارند (۳۴-۳۳، ۱۴). در تحقیقات دیگری نشان داده شده است که بعد معنویت و جهت‌گیری دینی با جنبه‌های کلی سلامت و بهزیستی خانواده‌ها در ارتباط است، هم‌چنین معنویت باعث به وجود آمدن فرایندهای کنار آمدن و دیگر متغیرهای روان‌شناختی از قبیل خوش‌بینی، امیدواری و معنی‌داری در زندگی می‌شود (۳۵).

با توجه به این‌که امروزه یکی از محورهای اساسی در شناسایی پیشرفت و توسعه کشورهای جهان، موضوع "خانواده" است، آینده خانواده، دوام و یا فروپاشی آن، همواره از مهم‌ترین دل‌مشغولی‌های جامعه‌شناسان بوده است، که با توجه به تحولات و دگرگونی‌های فراوانی که امروزه در همه ابعاد و زوایای ساختی- کارکردی خانواده به ویژه در کشورهای صنعتی به وجود آمده است و با توجه به شرایط کنونی به لحاظ ارتباطات جهانی و نیز بروز تحولات و دگرگونی‌های گسترده و کم و بیش مشابه و با شدت و ضعف‌های مختلف در اکثر جوامع، زمینه پرداختن به مسایل خانواده در شناخت عوامل سست‌کننده بنیاد خانواده و یا عوامل تقویت‌کننده خانواده (مانند بخشش و معنویت) ضروری به نظر می‌رسد (۳۶).

از آن‌جایی که توجه به خانواده و کارکرد آن و داشتن ارتباط مؤثر و مطلوب مبتنی بر عاطفه مثبت و آمیزش صمیمانه با اعضای خانواده در میزان کاهش و از بین بردن مشکلات اجتماعی و رفتاری و احساس بهزیستی افراد خانواده مؤثر

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

است، می‌توان با تمرکز بر مهارت‌ها و مکانیزم‌های بخشایش و معنویت و تأثیر هریک از آن‌ها در کارکرد و عملکرد مطلوب خانواده و ابعاد آن نظیر،" وظایف، نقش‌های عاطفی و ارتباطات" موجب افزایش کارامدی در خانواده و تحقق خانواده سالم شد (۳۸-۳۷). بنابراین در این پژوهش هدف اصلی تبیین نقش ابعاد بخشایش و معنویت در کارایی خانواده می‌باشد تا با مشخص کردن مکانیزم‌های مؤثر در کارکرد خانواده و تبیین نقش هر کدام، به بهبود کارکرد و عملکرد مطلوب خانواده در جهت رشد و ترقی افراد و در نهایت جامعه سالم گام برداشت.

مواد و روش‌ها

روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی افراد متأهل ساکن شهر تهران می‌باشد. نمونه این تحقیق مشتمل بر ۲۰۰ آزمودنی (۱۱۸ نفر زن، ۸۲ نفر مرد) می‌باشد که به صورت نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس انتخاب گردیده است. روش اجرای پژوهش بدین صورت بودکه محققین پرسش‌نامه‌های ذیل را در اختیار زوجین متأهل که در اماکن عمومی جهت بازدید و کار اداری مراجعه می‌کردند قرار دادند. از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا به‌صورت مجزا پرسش‌نامه‌ها را تکمیل و از طریق پست به آدرس دانشگاه شهید بهشتی ارسال کنند. در نتیجه ۲۰۰ آزمودنی پرسش‌نامه را تکمیل کردند به‌طوری که میانگین سنی و انحراف استاندارد آن‌ها به ترتیب، ۳۵/۴ و ۸/۴ می‌باشد. در جدول زیر مشخصات جمعیت‌شناختی گروه نمونه آورده شده است:

جدول۱. مشخصات جمعیت‌شناختی گروه نمونه

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۱۱۸	٪۵۹
	مرد	۸۲	٪۴۱
	جمع کل	۲۰۰	٪۱۰۰
میزان تحصیلات	زیر دیپلم	۳	٪۱/۵
	دیپلم	۳۶	٪۱۸
	کاردانی	۱۷	٪۸/۵
	کارشناسی	۸۳	٪۴۱/۵
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۵۷	٪۲۸/۵
وضعیت اجتماعی – اقتصادی	کمتر از متوسط	۱۴	٪۷
	متوسط	۱۵۱	٪۷۵/۵
	بالاتر از متوسط	۲۶	٪۱۳

ابزارهای سنجش:

در این پژوهش از سه ابزار پرسش‌نامه کارایی خانواده، پرسش‌نامه مقیاس سنجش"بخشش" در خانواده، پرسش‌نامه سنجش نگرش و توانایی معنوی استفاده شده است.

۱- پرسش‌نامه کارایی خانواده (FAD) : این پرسش‌نامه توسط Epestein, Baldoein & Bishop تهیه شده است و هدف آن سنجیدن عملکرد خانواده براساس الگوی مک مستر است. این الگو خصوصیات ساختاری شغلی و تعاملی خانواده را معین می‌سازد وشش بعد از عملکرد خانواده

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

را مشخص می‌کند که عبارت هستند از : حل مشکل، نقش‌ها، همراهی عاطفی، ارتباط، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار. پایایی و اعتبار این آزمون توسط مؤلفان در سال ۱۹۸۳ بر روی نمونه ۵۰۳ نفری اجرا شد. دامنه‌ی ضریب آلفای زیر مجموعه‌های آن بین ۷۲ درصد تا ۹۲درصد است که حاکی از همسانی درونی نسبتا خوب آن است. تحقیقات انجام شده در ایران نیز، تأییدکننده اعتبار و پایایی این آزمون است. در مطالعه مقدماتی یک پژوهش که توسط میرعنایت بر روی ۵۰ دانشجوی ایرانی صورت گرفته است آلفای کرونباخ بین ۴۹ درصد تا ۷۵ درصد گزارش شده است. در پژوهش امینی آلفای بین ۶۱ درصد تا ۹۲ درصد و در پژوهش رضایی آلفای بین ۳۸ درصد تا ۹۱ درصد گزارش شده است (۲۰).

۲- پرسش‌نامه مقیاس سنجش" بخشش" در خانواده (FFS): این مقیاس در سال ۱۹۸۸ توسط (Pollard, Anderson, Anderson & Jennings)، به منظور اندازه‌گیری میزان بخشش در خانواده‌ها بر اساس یکی از اعضای خانواده طراحی و تنظیم شده است و به وسیله سیف و بهاری در سال ۱۳۸۰ هنجاریابی و میزان‌سازی شده است و پایایی آن ۸۴ درصد برآورد گردیده است. این فرم مقیاس همانند فرم اولیه مشتمل بر ۵ مقیاس یا بعد فردی است که هر یک از آن‌ها دارای ۸ ماده سؤال در دو قسمت خانواده اصلی و خانواده هسته‌ای (نسل دوم، زوجین) است. خرده مقیاس‌های (FFS) عبارت هستند از: درک واقع‌بینانه، تشخیص و تصدیق، جبران عمل اشتباه، دلجویی کردن، احساس بهبودی یا سبکبالی است. دامنه نمره‌گذاری مقیاس سنجش بخشش در خانواده بین۴۰ تا ۱۶۰ می‌باشد. فرم اصلی این مقیاس شامل ۴۰ عبارت از نوع ساخته – پاسخ است، متن عبارت‌ها به طور کلی درمورد بخشودگی، عفو و گذشت اعضای خانواده است، که از این وضعیت بخشودگی عضوی از خانواده و نیز سیستم خانواده مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. پاسخ هر آزمودنی به هر یک از عبارت‌ها در یک طیف ۴ درجه‌ای " تقریبا همیشه همین‌طور بود" تا " ابدا این‌طور نبود" مشخص می‌شود (۱۰).

۳- پرسش‌نامه سنجش نگرش و توانایی معنوی: این پرسش‌نامه توسط شهیدی و فرجنیا در سال ۱۳۹۰ به منظور سنجش سطح معنویت و رشد معنویت تهیه شده است. این پرسش‌نامه شامل ۴۳ سؤال ۵ گزینه‌ای از نوع لیکرت می‌باشد که دو عامل ۱- نگرش معنوی و ۲- توانایی معنوی را می‌سنجد. براین اساس نسخهٔ جدیدی شامل ۴۷ سؤال تهیه شد که اعتبار آن با روش بازآزمایی روی ۴۰ آزمودنی به فاصله زمانی ۵ هفته (۳۵ روز) مورد آزمون قرار گرفت که ضریب همبستگی به‌دست آمده از این بازآزمایی، ۰/۶۱ محاسبه شد. هم‌چنین همسانی درونی پرسش‌نامه از طریق آلفای کرونباخ محاسبه وضریب به‌دست آمده برای کل آزمون۰/۹۱ محاسبه شد. بررسی همسانی درونی سؤالات هر مؤلفه نیز نشان داد که مؤلفه‌های به‌دست آمده از همسانی درونی بالایی برخوردار می‌باشند (۳۹).

در این پژوهش متغیرهای معنویت و بخشایش متغیرهای پیش‌بینی‌کننده می‌باشند که قصد پیش‌بینی متغیر وابسته (کارایی خانواده) را دارند. در قسمت تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی سهم هر کدام از متغیرهایی پژوهش حاضر بر روی کارایی خانواده استفاده شده است. در نتیجه ضرورت نظری پژوهش حاضر ارایه یک ساختار برای ارتقا سطح کارایی خانواده از روی متغیرهایی هم‌چون بخشایش و معنویت است. در واقع هدف نظری مطالعه حاضر تبیین نقش کارایی خانواده از روی متغیرهای بخشایش و معنویت می‌باشد

یافته‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی، t مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام استفاده شد.

همان‌طور که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد بین جنسیت (زن و مرد) در متغیرهای کارکرد خانواده، بخشش و معنویت تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌کنید نتایج ماتریس همبستگی بین خرده‌مقیاس های بخشایش با خرده مقیاس‌های معنویت و کارکرد خانواده گزارش شده است که

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

بین تمام خرده مقیاس‌ها در سطح معنی‌داری P<۰/۰۱ رابطه وجود دارد. به دلیل این‌که بین تمام خرده مقیاس‌های پژوهش حاضر از نظر همبستگی رابطه معنی‌دار وجود دارد جهت پیش‌بینی سهم هر کدام از خرده مقیاس‌ها در تبیین یافته‌ها از تحلیل رگرسیون در گام بعدی استفاده می‌شود.

جدول۲. نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین متغیرها در بین دو جنس

متغیرها	جنسیت	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	T	Sig
کارکرد خانواده	مرد	۸۱	۱/۹۵	۰/۳۶	۰/۰۰۱	۰/۹۹
	زن	۱۱۸	۱/۹۵	۰/۳۸		
بخشش	مرد	۸۱	۶۳/۱۷	۷/۲۷	۰/۶۲	۰/۵۳
	زن	۱۱۸	۶۳/۹۴	۹/۳۵		
معنویت	مرد	۸۱	۱۲۸/۶۳	۱۹/۱۱	۰/۲۹	۰/۷۷
	زن	۱۱۸	۱۲۷/۸۶	۱۷/۳۹		

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
بخشش	۱									
درک‌واقع‌بینانه	۰/۶۱	۱								
تشخیص تصدیق	۰/۷۹	۰/۳۴	۱							
جبران‌عمل‌اشتباه	۰/۸۴	۰/۴۲	۰/۵۶	۱						
دلجویی کردن	۰/۸۲	۰/۳۵	۰/۶۴	۰/۶۰	۱					
احساس بهبودی	۰/۷۱	۰/۳۰	۰/۳۹	۰/۵۶	۰/۴۸	۱				
توانایی معنوی	۰/۰۷	۰/۰۲	۰/۱۰	۰/۰۴	۰/۰۰۹	۰/۰۷	۱			
نگرش معنوی	۰/۱۸	۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۱۵	۰/۱۷	۰/۱۵	۰/۶۸	۱		
معنویت کلی	۰/۳۲	۰/۲۰	۰/۲۵	۰/۲۷	۰/۲۴	۰/۳۰	۰/۸۸	۰/۹۴	۱	
کارکردخانواده	-۰/۵۵	-۰/۳۴	-۰/۴۶	-۰/۴۳	-۰/۴۱	-۰/۴۵	-۰/۲۹	-۰/۳۱	-۰/۳۳	۱

P<۰/۰۱

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود در گام اول معادله رگرسیون متغیر توانایی معنوی وارد معادله شد که این مؤلفه توانست به تنهایی (۰/۱۶) درصد از واریانس متغیر وابسته کارایی خانواده را پیش‌بینی کند اما در گام دوم مؤلفه‌های توانایی معنوی و نگرش معنوی با هم وارد معادله شدند به نحوی‌که توانستند ۱۹ درصد واریانس کل (R^2=۰/۱۹) درنمره‌ی کارایی خانواده را پیش‌بینی کنند. هم‌چنین نتایج آزمون F بیانگر آن است که F محاسبه شده برای هردو گام معنی‌دار است. از طرفی دیگر ضرایب بتای استاندارد شده سهم هر کدام از ابعاد معنویت را در تبیین کارکرد خانواده

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

نشان می‌دهد که نتایج جدول بیانگر آن است که متغیرهای توانایی معنوی و نگرش معنوی تبیین‌کننده‌های معنی‌داری برای کارایی خانواده هستند.

یافته‌های موجود در جدول ۵ نتایج تحلیل رگرسیون را در گام‌های مختلف نشان می‌دهد. به‌طور کلی یافته‌ها حاکی از آن است که مؤلفه‌های احساس بهبودی و سبکبالی، تشخیص و تصدیق و درک واقع‌بینانه درسطح معنی‌داری (P<۰/۰۰۰۱) پیش‌بینی‌کننده‌های معنی‌داری برای متغیر وابسته‌کارایی‌خانواده می‌باشند به نحوی که ۳۹ درصد واریانس کل (R^2=۰/۳۹) درنمره‌ی کارایی خانواده توسط نمرات سه متغیر احساس بهبودی و سبکبالی، تشخیص و تصدیق و درک واقع‌بینانه قابل پیش‌بینی است. از طرفی دیگر آزمون F محاسبه شده برای هرسه گام نیز معنی‌دار می‌باشد. هم‌چنین ضرایب بتای استاندارد شده سهم هر کدام از ابعاد بخشش در تبیین کارکرد خانواده نیز معنی‌دار می‌باشد که نتایج جدول بیانگر آن است که متغیرهای احساس بهبودی و سبکبالی، تشخیص و تصدیق و درک واقع بینانه تبیین‌کننده‌های معنی‌داری برای کارایی خانواده هستند.

جدول ۴. مدل رگرسیون گام به گام و ضرایب بتای استاندارد شده برای ارزیابی سهم هر یک از متغیرهای معنویت

مدل	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	F	سطح معنی‌داری	R2	B	خطای استاندارد	Beta
۱	رگرسیون	۴/۵۹	۱	۴/۵۹	۳۹/۱۹	۰/۰۰۰۱	۰/۱۶	-۰/۰۱۱	۰/۰۰۴	-۰/۲۳
	باقیمانده	۲۳/۲۳	۱۹۸	۰/۱۱						
	کل	۲۷/۸۳	۱۹۹							
۲	رگرسیون	۵/۳۰	۲	۲/۶۵	۲۳/۲۰	۰/۰۰۰۱	۰/۱۹	-۰/۰۰۷	۰/۰۰۳	۰/۲۳
	باقیمانده	۲۲/۵۲	۱۹۷	۰/۱۱						
	کل	۲۷/۸۳	۱۹۹							

گام۱: پیش‌بینی کننده‌ها: (ثابت)،توانایی معنویی گام۲: پیش‌بینی کننده‌ها:: (ثابت)، توانایی معنوی و نگرش معنوی متغیر ملاک: کارایی خانواده

جدول ۵. مدل رگرسیون گام به گام و ضرایب بتای استاندارد شده برای ارزیابی سهم هر یک از متغیرهای بخشایش

مدل	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	F	سطح معنی‌داری	R2	B	خطای استاندارد	Beta
۱	رگرسیون	۷/۵۴	۱	۷/۵۴	۷۳/۶۵	۰/۰۰۰۱	۰/۲۷	-۰/۰۵	۰/۰۱	-۰/۳۲
	باقیمانده	۲۰/۵۸	۱۹۸	۰/۱۰						
	کل	۲۷/۸۳	۱۹۹							
۲	رگرسیون	۱۰/۳۸	۲	۵/۱۹	۵۸/۶۳	۰/۰۰۰۱	۰/۳۷	-۰/۰۴	۰/۰۱	-۰/۳۱
	باقیمانده	۱۷/۴۴	۱۹۷	۰/۰۸						
	کل	۲۷/۸۳	۱۹۹							
۳	رگرسیون	۱۰/۹۳	۳	۳/۶۴	۴۲/۳	۰/۰۰۰۱	۰/۳۹	- /۰۳	۰/۰۱	-۰/۱۵
	باقیمانده	۱۶/۸۹	۱۹۶	۰/۰۸						
	کل	۲۷/۸۳	۱۹۹							

گام۱. پیش‌بینی کننده‌ها: (ثابت)، احساس بهبودی و سبکبالی، گام۲: پیش‌بینی کننده‌ها: (ثابت)، احساس بهبودی و سبکبالی وتشخیص وتصدیق، گام ۳: پیش‌بینی کننده‌ها: (ثابت)، احساس بهبودی و سبکبالی ، تشخیص و تصدیق و درک واقع بینانه متغیر ملاک: کارایی خانواده

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین ابعاد بخشایش و معنویت و کارکرد خانواده و در نهایت تدوین معادله‌ای جهت پیش‌بینی میزان کارایی خانواده توسط ابعاد بخشایش و معنویت

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

بود. نتایج پژوهش در رابطه با ابعاد بخشایش نشان دادند که از بین ۵ بعد اصلی بخشایش که شامل: درک واقع بینانه، تشخیص و تصدیق ، جبران عمل اشتباه، دلجویی کردن و احساس بهبودی و سبکبالی می‌باشد، تنها سه بعد درک واقع‌بینانه، تشخیص و تصدیق و احساس بهبودی و سبکبالی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده‌های قوی و معنی‌داری برای کارایی خانواده باشند، به این معنی که هرچه آگاهی درون روانی فرد از واقعه دردناک بالاتر (درک واقع‌بینانه) و فرد توانایی ارزیابی واقعه را داشته باشد (تشخیص و تصدیق) و هم‌چنین فرد بتواند از تألمات گذشته رهایی و خلاصی یابد (احساس بهبودی و سبکبالی)، احتمال ایجاد کارکرد سالم در خانواده افزایش می‌یابد. لازم است ذکر شود که این مسأله، دال بر این نیست که بعد جبران عمل و دلجویی کردن سهمی در تعیین کارایی خانواده ندارند بلکه می‌توان گفت به علت همپوشی با ۳ مؤلفه قبل، سهم اضافی در پیش‌بینی ندارند. حفظ و بنیان نظام خانواده و رشد و تکامل اعضا آن از جمله کارکردهای اصلی خانواده است که می‌توان از طریق شناسایی دقیق ارزش‌های انسانی من جمله بخشش حاصل شود (۴۰). بخشش یکی از قابلیت‌های مثبت انسانی است که در حفظ پایداری روابط نقش بسزایی دارد (۴۱). مهم‌ترین تأثیر بخشش بر سلامت روانی، کمک به بهبود کیفیت ارتباطات و مناسبات بین‌فردی می‌باشد، به طوری که از بخشش به عنوان یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های کیفیت روابط زناشویی و استحکام نظام خانواده نام می‌برند (۴۳-۴۲). این یافته در راستای نتایج تحقیقات، (Yip &Tse)؛ (Webb) و همکاران ؛ (Paleri) و همکاران؛ (Worthington) و همکاران؛ (Fincham)؛ عرب؛ سیف و بهاری؛ (McCullough & Shapiro)، می‌باشدکه بخشایش را با بهزیستی روان‌شناختی اعضای خانواده، سازگاری بین‌فردی، کیفیت روابط دو جانبه، بهبود روابط زناشویی، کیفیت زندگی و افزایش سطح سلامت روانی مرتبط می دانند (۴۴، ۴۲، ۲۳، ۱۴، ۱۰-۷). درتبیین یافته‌های موجود می‌توان به این نکته اشاره کرد که آگاهی و ارزیابی فرد خاطی یا متألم از واقعه دردناک و توانایی آن‌ها در مدیریت و آزاد سازی هیجانات ناشی از رنجش‌ها و آزردگی‌های گذشته، منجر به شکل‌گیری بخشش می‌شود که به واسطه نقش همدردی به عنوان عامل درون فردی مرتبط با شناخت، سبب تحکیم بنیان خانواده، تقویت حمایت اجتماعی و رضایت زندگی زناشویی می‌شود (۷). از نگاه دیگر افرادی که از توانایی تحمل و کار بر روی اشتباهات اجتناب‌ناپذیر نزدیکان برخوردارند (احساس بهبودی)، به دلیل دارا بودن توانمندی هیجانی- رفتاری بخشش می‌توانند با وجود اشتباهات و شکست‌ها و خیانت‌ها به رابطه ادامه داده و فضای ارتباطی مبتنی بر نزدیکی، صمیمیت و تفاهم ایجاد کنند که متضمن سلامت روانی خانواده و کارامدی آن می‌شود (۴۵ ، ۹). نوع ارتباطات بر فضای خانواده علاوه بر، جو زناشویی از طریق فرایند اجتماعی شدن درون خانوادگی، سرمشق‌گیری و تقلید و تقویت اجتماعی بر جنبه‌های مختلف شخصیت فرزندان و خط مشی زندگی زناشویی آینده آن‌ها تأثیرگذار است (۴۶). بخشش با حل تعارض در زوجین نیز رابطه دارد به‌طوری که (Davila, Beach & Fincham) در بررسی‌های خود نشان دادند هر چه زوج‌ها انگیزه‌ی تلافی‌جویانه بیشتری داشته باشند، حل تعارض ضعیف‌تری را در رابطه نشان می‌دهند، در حالی که انگیزه خیرخواهانه و بخشش حل تعارض بهتر و در نتیجه رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند (۱۱).

عامل دیگری که در کارایی خانواده معنی‌دار به‌دست آمده است بعد معنویت در خانواده بود. متغیر معنویت شامل ۲ بعد نگرش معنوی و توانایی معنوی می‌باشد که هر دو بعد به تر تیب، توانایی معنوی و نگرش معنوی رابطه معنی‌داری با میزان کارایی خانواده پیدا کردند. به این معنی که هر چه خانواده‌ها به لحاظ معنوی رشد بیشتری یابند احتمال آن می‌رود که کارکرد خانواده افزایش یابد. از آن‌جا که کارایی خانواده به توانایی اعضای آن در مقابله با تعارضات و فشارهای روانی اشاره دارد و خانواده‌ای کارامد تلقی می‌شود که قادر به تأمین نیازهای تکاملی، حل مشکلات و تعارض‌های خود باشد (۵-۴) ، معنویت نیز به عنوان یکی از توانمندی‌های انسانی در استراتژی‌های حل مسأله و به عنوان یک منبع حمایتی در کنار آمدن با سردگمی‌ها، تعارضات و مصیبت‌ها و فشارهای خانوادگی و زندگی می‌تواند به خانواده‌ها در داشتن یک احساسی از کنترل غیرمستقیم و معنی‌داری کمک

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

کند (۱۶)،که نتیجه آن سبب کاهش انزوا و تنهایی، افزایش بهزیستی روانی و فیزیکی خانواده‌ها، کاهش ناکنش‌وری اجتماعی، اضطراب و افسردگی و افزایش معنی‌داری با عزت نفس (تحصیلی، خانوادگی و جسمانی) می‌شود (۴۹-۴۷)، که این به نوبه خود سبب ارتقا و بهبودکارایی وکارکرد خانواده می‌شود، نتایج پژوهش همسو با یافته‌های (Ivtzan) و همکاران؛ (Egan) و همکاران؛ (Webb) وهمکاران؛ (Minochin)،ترجمه ثنایی؛ (Shah) و همکاران؛ نجمی و فیضی و عراقی، می‌باشد. در تبیین نتایج موجود می‌توان چنین بیان کرد که همه‌ی انسان‌ها دارای گرایش‌های معنوی بالقوه‌ای هستند که خاص نوع انسان است. در واقع وجود این گرایش‌های معنوی به وجود قوه‌ی تعقل در انسان بر می‌گردد که با وجود آن می‌تواند به تفکر وتفحص در خود و محیط اطرافش پرداخته و به معنای امور پی ببرد(۴۷، ۳۴- ۳۳، ۲۰، ۱۷، ۱۴، ۵).

توجه به گرایشات معنوی با پشتوانه‌ی تعقل موجب به وجود آمدن نگرش معنوی در انسان می‌شود. نگرش معنوی را می‌توان ناشی از عمق آگاهی انسان و شناخت او دانست که از سطح و ظاهر اشیا و امور عبور می‌کند و به درون و ذات و ماهیت آن‌ها و روابط و وابستگی‌های آن‌ها با هدف جستجوی علت و معنی نفوذ می‌کند. بنابراین هرچه گرایش‌ها و نگرش‌های معنوی انسان پایه و زیربنای اعتقادی (اعتقاد به وجود و حضور خداوند) و فکری (تفکر و دانش درباره‌ی آفرینش ومعنی آن) پیدا کند، فرد بیشتر و عمیق‌تر در جریان فرایند رشد معنوی قرار می‌گیرد. این قرار گرفتن در فرایند رشد معنوی و توجه به خداوند و درک حضور او در زندگی تأثیر عمیقی بر دیدگاه فرد در مورد خودش و روابطش با انسان‌های دیگر می‌گذارد و راه پیدا کردن هدف و معنی صحیح برای زندگی را به او نشان می‌دهد که این همان دست یافتن به توانایی معنوی و در نتیجهٔ نگرش معنوی سالم می‌باشد (۳۹). نتایج پژوهش در خلال تبیین اثر نوع جنسیت بر میزان بخشش و معنویت و کارکرد خانواده نشان داد که بین زن و مرد در ۳ ابعاد معنویت، بخشش و کارکرد خانواده تفاوت قابل ملاحظه و معنی‌داری وجود ندارد، در توجیه آن می‌توان گفت که صرف جنسیت نمی‌تواند در رشد معنویت، بخشایش و هم‌چنین در داشتن خانواده‌ای با کارکرد سالم و یا ناسالم نقش موثری داشته باشد بلکه نوع عمل و مهارت آموزی‌هایی که فرد در مسیر زندگی به صورت فردی، خانوادگی، اجتماعی و تحصیلی کسب می‌کند می‌تواند در ایجاد و رشد معنوی، بخشش و خانواده‌ای کارا نقش مؤثر داشته باشد.

محدودیت ها و پیشنهادات

ازجمله محدودیت‌های این پژوهش عدم استفاده از نمونه‌گیری تصادفی و پایین بودن تعداد حجم نمونه به علت عدم همکاری آزمودنی‌ها می‌باشد، برای تعیین دقیق اطلاعات و تعمیم‌پذیری، در تحقیقات بعدی به پژوهشگران توصیه می‌گردد که از تعداد نمونه بیشتری با روش تصادفی استفاده گردد و هم‌چنین پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی به بررسی اثر دیگر متغیرهای جمعیت‌شناختی مانند وضعیت اقتصادی – اجتماعی به عنوان متغیر میانجی بر روی متغیرهای پژوهش حاضر پرداخته شود.

References

1. Oliver J, Miller SH. Couple Communication. Journal of psychology & Christianity, 1994; 13(2), 151-7.
2. Behbodi M, Hashmian K, Pashah sharifi H, Navabinejad SH. Predicting Family efficacy by personality traits spouses. Journal of Thought and behavior 2009; 3(11): 55- 66.[In Persian].
3. Najarian F. Factors affecting on family efficacy (Psychometric properties of a scale to measure Family Assessment Divice, FAD) [MS.c thesis]. Tehran, Iran: Islamic Azad University Branch Roudehen; 1995. [In Persian].
4. Trangkasombat U. Family functioning in the families of psychiatric patients: A comparison with nonclinical families. J Med Assoc Thai. 2006 ; 89(11):1946-53 .
5. Minochin S. Family and Family Therapy. Tras. Sanaei B. Tehran: Amirkabir Publications; 2001. [In Persian].
6. Defrain J, Asay M S. Strong Families Around the World. Marriage & Family Review 2007; 41(1-2); 1-10.
7. Shapiro D L. The effects of explanation on Negative reaction to deceit. Administration science Quarterly, 1991; 36: 614-30.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

8. McCullough M E. Forgiveness: Who does it and how do they do it? Current Direction in Psychological Science 2001; 10:194-7.
9. Fincham F D. The kiss of the porcupines: From attributing responsibility to forgiving. Personal Relationships 2000; 7: 1–23.
10. Saif S, Bahari F. Standardized measures of Forgiveness assessment for the families of Iranian.[Research Project]. Tehran: Alzahra, Women Research Center; 2001. [In Persian].
11. Gordon K C, Baucom D H, Snyder D K. Forgiveness in Couples: Divorce, Infidelity, and Couples Therapy. In: Worthington Everett L, editor. Handbook of Forgiveness. NewYork: Taylor & Francis Group; 2005: 407-22.
12. Enright R, Freedman S, Rique J. The Psychology of Interpersonal Forgiveness. In: Enright R, North J, editors. Exploring Forgiveness. Madison, WI: The University of Wisconsin Press; 1998.
13. Hargrave T D. Families and forgiveness: Healing wounds in the intergen- erational family. New York: Brunner/Mazel Publishers;1994.
14. Webb J R, Robinson E A R, Brower K. J Forgiveness and mental health among people entering outpatient treatment with alcohol problems. Alcoholism Treatment Quarterly 2009 ;27(4), 368–88.
15. Shahidi Sh. Psychotherapy and spirituality. Provided monthly lectures Iranian Psychological Association. Tehran: Cultural Thought; 2001. [In Persian].
16. Ribaudo A, Takahashi M. Temporal Trends in Spirituality Research: A Meta-Analysis of Journal Abstracts between 1944 and 2003. Journal of Religion, Spirituality & Aging 2008; 20:1-2, 16-28.
17. Shah R, Kulhara P, Grover S, Kumar S, malhotra R, Tyagi S. Relationship between spirituality/religiousness and coping in patients with residual schizophrenia. Qual Life Res 2011; 20(7):1053-60.
18. Kang Jonathan Shung Hee. Identity Formation Status Spiritual Well-being And Family Functioning Type among college Student in Korea. Disseration Abstracts International .sectionB: The Science and Engineering 2000; 61 (3-B):1672.
19. Jafari A, Sadri J, Fathi Aghdam GH. The relationship between family efficacy, religiosity and mental health and comparison that between male and female students. Journal of Advance and Counceling researches 2006; 6(22): 107-15. [In Persian].
20. Araghe Y. Family Efficacy and general health in Children. Journal of Psychology and Religion 2008; 1(3): 63-78. [In Persian].
21. Younger J W, Piferi R L, Jobe R, Lawler K A. Dimensions of Forgiveness: The Views of Laypersons. Journal of Social and Personal Relationships 2004; 21: 837-55.
22. Romero C, Kalidas M, Elledge R, Chang J, Liscum K R, Friedman L. Self- Forgiveness, Spirituality, and Psychological Adjustment in women with Breast Cancer. Journal of Behavioral Medicine 2006; 29(1): 29-36.
23. Worthington E L, Jr, Berry J W, Parrott L, III. Unforgiveness, forgive- ness, religion, and health. In: Plante T. G., Sherman A. C., editors. Faith and health: Psychological perspectives. New York, NY: Guilford Press; 2001: 107–38.
24. Madsen R S, Gygi J, Hammond C S, Plowman S. Forgiveness as an HRD Intervention: literature and proposed model. Associate professor of management 2008. [online]. Available from: url: http://works.bepress.com/susan_madsen/77
25. Preacher K J, Hayes A F. Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. Behavior Research Methods 2008; 40(3), 879–91.
27. Worthington E L, Jr, Scherer M. Forgivenessis an emotion-focused cop- ing strategy that can reduce health risks and promote health resilience: Theory, review, and hypotheses. Psychology & Health 2004; 19(3): 385–405.
28. Enright R D, The Human Development Study Group. The moral development of forgiveness. In:. Kurtines W, Gewirtz J, editors. Handbook of moral behavior and development 1991; 1: 123–52.
29. Anderson J. Forgiveness–A relational process: Research and reflections. European Journal of Psychotherapy and Counseling 2007;9(1), 63-76.
30. Lamb S. Forgiveness therapy: The context and conflict. Journal of Theoretical and Philosophical Psychology 2005; 25(1), 61-80.
31. Zechmeister J S, Garcia S, Romero C, Vas S N. Don't apologize unless you mean it: A laboratory investigation of forgiveness and retaliation. Journal of Social and Clinical Psychology 2004; 23(4), 532-64.
32. Arab A. Effectiveness of teaching forgiveness on forgiveness in family, marital satisfaction and anger [PhD Thesis]. Tehran, Iran: Shahid Beheshti University; 2011. [In Persian].
33. Ivtzan I. Chan, C PL, Gardner H E, Prashar K. Linking Religion and Spirituality with psychological well-being: Examinig self-actualisation, meaning in life, and personal Growth Initiative. J Relig Health. 2013;52(3):915-29.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

34. Egana R, Macleod R, Jaye C, McGee R, Baxter J, Herbinson P. What is Spirituality? Evidence From a New Zealand Hospice Study. Mortality:Promoting the Interdisciplinary Study of Death and Dying 2011; 16(4): 307-24.
35. Jamali Zavareh N. The relationship between family efficacy with optimism and psychological health in male students of Islamic Azad University Zavareh City [MSc Thesis].Tehran, Iran: Shahid Beheshti University; 2008. [In Persian].
36. Razavi Tosi S, Bagheri L. Content analysis (cultural messages) publications of family domain. Journal of Cultural Research 2011; 12(46): 27-64. [In Persian].
37. Shakerian A, Aghajani Hashjin T. Expolration and comparison family efficacy in related with the situation with education successful and unsuccessful students at Islamic Azad University of Sanandaj. A study of the social sciences 2009; 3(2): 199-212.[In Persian].
38. Debajniya P. The relationship between family function and self-efficacy in students of faculty of rehabilitation Shahid Beheshti University of Medical Sciences during year 2002. Journal of Shahid Beheshti University of Medical Sciences 2004; 9(40): 237-40. [In Persian].
39. Shahidi Sh, Farajnia S. Construction and Reliabiliation of Spiritual Attitudes and Ability Questionnaire (SAAQ). Journal of Psychology and Religion 2012; 5(3):97-115. [In Persian].
40. Smith E J. The strength – based counseling model. The Counseling Psychologist 2006; 34, 13-79.
41. Riply J S, Worthington E L. Hope-focused and Forgiveness Based Group Interventions to Promote Marital Enrichment. Journal of Counseling & Development 2002; 80: 452-63.
42. Paleri F G, Regalia C, Fincham F D. Maritalquality. Forgiveness, Empathy and Rumination: Alongitudinal Analysis. Personality And Social Psychology Bulletin 2005; 3, 368-78.
43. Macaskill, A. Defining forgiveness: Christian clergy and general population perspectives. Journal of Personality 2005; 73(5): 1237-69.
44. Tse WS, Yip T H. Relationship among dispositional forgiveness of others, interpersonal adjustment and psychological well-being: Implication for interpersonal theory of depression. Journal of Personality and Individual Differences, 2009; 49: 365-8.
45. Sheeber L. Hops Alpert, A. et al. Family Support and Conflict Prospactive Relations to Adolescent Depression. The Journal of Abnormal Child Psych 2001.4(1).19-35.
46. Newcomb M D, Richardson M A. Substance use disorders. In:. Hersen m, Ammerman R T editors. Advanced Abnormal child psychology. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers2000: 467-92.
47. Najmi S, Faizi A. The Structural relationship between family function and self-esteem with academic achievement in high school girls. Journal of modern psychology research 2011; 6(22): 97-120. [In Persian].
48. Saadatmand N. The Relationship between family function and general health of children [MSc Thesis]. Tehran, Iran: Islamic Azad University Branch Roudehen: 1997. [In Persian].
49. Mashhadizadeh M. The relationship between family function and general health of the children in native students of Islamic Azad University Yasoj [MSc Thesis].Tehran, Iran: Tarbiat moalem University; 2002. [In Persian].

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]

Role of forgiveness and spirituality in predicting family efficacy level

Saman kamari [1], Shahriar Shahidi [2], Mohammad Ahangarcani [3]

Original Article

Abstract

Aim and Background: Establishing and maintaining family and prevention of family breakdown involves having certain abilities and skills. The aim of the present study was to evaluate the role of different dimensions of spirituality and forgiveness as predictors of family efficacy.

Methods and Materials: A correlational method was employed and the following measures were administered to 200 (118 women and 82 men) participants based on their accessibility in the public places Tehran City (2011). The Family Assessment Device (FAD); the Family Forgiveness Scale (FFS) and the Spiritual Attitudes and Ability Questionnaire (SAAQ).

Findings: For data analysis, stepwise regression analysis was used. Results showed that there were significant correlations (P<0.01) between all dimensions of spirituality and forgiveness and measures of family efficacy. Amongst subscales of forgiveness, "resolution", "recognition" and "realization" were stronger predictors. As far as spirituality was concerned, spiritual ability was a stronger predictor of family efficacy than spiritual attitude.

Conclusions: It is concluded that forgiveness and spirituality, as two psychological constructs, can play a significant role in promoting family efficacy.

Keywords: Forgiveness, Spirituality, Family Efficacy

Citation: Ahangarcani M, Zadehmohammadi A, Heidari M, Talebi M. **The relationship between marital values and religion orientation with family structure in male and female married individuals.** J Res Behave Sci 2014; 12(2): ??

Received: 23.07.2013 Accepted: 14.04.2014

1- MS.c Student of Educational Psychology, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
2- Associate Professor, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author) Email:Shahriarshahidi@hotmail.com
3- MS.c student of Family Thrapy, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.2.6.6]